

NOVICE IJS

Interno glasilo Instituta "Jožef Stefan"

Številka 153, januar 2011

Drobne pozornosti, ki jih tisočkrat ponovimo, imajo največjo vrednost.

Pushpa Patel

**Slavnostni govor direktorja IJS ~ Utemeljitev Zoisovih nagrad in priznanja ter pogovor z nagrajenci
~ Baron Žiga Zois ~ Dosežki ~ Dogodki ~ Razstave Milana Goloba, Janeza Korošina in Lučke Šičarov**

<i>Slavnostni govor direktorja IJS 15. 12. 2010</i>	3
Nagrade	
<i>Utemeljitev Zoisovih nagrad</i>	5
<i>Pogovor z dobitniki najvišjih državnih priznanj na področju znanosti za leto 2010</i>	7
<i>Rektorjeva nagrada za najinovacijo 2010</i>	9
Dosežki	
<i>Posnetek pri 500 000-kratni povečavi</i>	9
Jih poznamo	
<i>Baron Žiga Zois</i>	9
Dogodki	
<i>Ob 45-letnici Hrvaškega meteorološkega društva</i>	11
<i>Utrinki z novoletne prireditve</i>	12
<i>Prišli–odšli</i>	14
<i>Obiski na IJS</i>	15
Kulturno dogajanje na IJS	
<i>Odprtje razstave Milana Goloba: Osnovna teorija moje žene</i>	16
<i>Odprtje fotografske razstave Janeza Korošina: Grafiti na Metelkovi</i>	18
<i>Odprtje razstave Lučke Šičarov: IstoWetno</i>	21

Novo leto,

nova številka *Novic* z novimi rubrikami. Že v letu 2010 smo v *Novicah* uvedli nekaj novosti. Ena izmed njih je pogovor z Zoisovimi nagrajenci, ki prihajajo z Instituta. Tudi letos sva se s Polono Strnad pogovarjali z njimi.

Rdeča nit letošnjih *Novic* pa bo nova rubrika *Jih poznamo*. V njej bomo predstavljali slovenske znanstvenike in znanstvenice iz preteklosti z malo manj formalne plati. V uredniškem odboru upamo, da vam bodo spremembe všeč. Vsi, ki želite prispevek o svojem delu objaviti v *Novicah*, ga lahko pošljete na e-naslov novice@ijs.si. Lepo vabljeni!

Polona Umek

Novice IJS, glasilo Instituta "Jožef Stefan"

Urednika: dr. Polona Umek in mag. Marjan Verč

Lektor: dr. Jože Gasperič

Sodelavki: Polona Strnad, univ. dipl. nov., in dr. Špela Stres

Naslovnica: Posnetek nanodelcev ZnO, narejen z visokoločljivostnim vrstičnim elektronskim mikroskopom JEOL JSM-7600F pri 500 000-kratni povečavi. Avtor posnetka: dr. Zoran Samardžija, K7. Obdelava posnetka: Matej Wedam.

Fotografije: Marjan Smerke in avtorji prispevkov

<http://www-novice.ijs.si>, e-pošta: novice@ijs.si. Tisk: Grafika M, fotoliti: Fotolito Dolenc

Ponatis vsebine je dovoljen z opombo, da gre za prispevek iz *Novic IJS*.

Članke, predloge in pripombe lahko pošljete po e-pošti: novice@ijs.si.

Za vsebino strokovnih in (poljudno)znanstvenih člankov odgovarjajo avtorji.

ISSN 1581-2715

SLAVNOSTNI GOVOR DIREKTORJA IJS 15. 12. 2010

Spoštovane sodelavke in sodelavci,

verjetno se bo kdo strinjal z mano, da so se začeli božični in novoletni prazniki ponavljati hitreje kot včasih, zdi se, kot da so leta postala dolga samo še pol leta. Kljub temu da so časi v državi težki in da so nam stvari že marsikje prešle čez rob, se vendarle spodobi vztrajati pri tradiciji, da na koncu leta spregovorim nekaj besed o dogajanju v iztekajočem se letu in nakažem kakšno smernico za prihodnje.

Najprej naj poudarim, da je bilo leto 2010 za Institut uspešno. Ni mogoče omeniti vseh dosežkov, tako znanstvenih kot razvojnih, zato mi ne zamerite, da navedem le to, da so v tem letu začeli delovati centri odličnosti: od osmih ustanovljenih smo vključeni v vse, tri tudi koordiniramo, pred nedavnim so bili ustanovljeni tudi kompetenčni centri, od sedmih smo vključeni v pet. To so velikanska vlaganja za slovenske razmere (gre za desetine milijonov) in vsaj toliko je tudi odgovornosti, ki jo sprejemamo. Tudi pri nedavnem razpisu Evropske vesoljske agencije se je Institut izvrstno odrezal.

Ne smemo nikoli pozabiti, da je vsak evro, ki pride na Institut, pridobljen s konkuriranjem na trgu ali na različnih razpisih doma in v tujini, torej kompetitivno – neposrednega financiranja iz proračuna, kot mnogi zunaj inštituta mislijo, pri nas ne poznamo. Kljub temu nas obravnavajo kot javne uslužbenke z vsemi, rekel bi, predvsem slabimi posledicami tega, ko nas v zakonodaji in tudi sicer vidijo kot npr. upravno enoto ali pa osnovno šolo. To je ne samo narobe, temveč škodljivo. Ne gre samo za preprosto napako, ampak za miselnost, ki vpliva tudi na dojemanje nas samih o nas samih, kar me še najbolj skrbi in jezi.

Danes se govori o viziji Slovenije kot o Silicijevi dolini, dolini znanja, inovativnosti, dolini novih idej. A v Silicijevi dolini, veste, če pride kdo z idejo, jo takoj preizkusijo, če ne uspe, je škoda, če uspe, pa uspe. V Sloveniji razpravljamo toliko časa, dokler ne dokažemo, da je kaka ideja slaba. V Silicijevi dolini pograbijo tvojo idejo, jo skušajo pretvoriti v svoj in tvoj prihodek, ponudijo ti ceno, ti pa vzemi ali pusti. A ta slovenska Silicijeva dolina temelji na sistemu javnih plač in sistemu javnih uslužbencev, na sistemu, ki je neuspešno a zelo trdno in odločno apliciran na raziskovalce, od katerih pričakujemo mednarodno konkurenčnost, tekmovalnost, inovativnost, sposobnost prilagajanja zahtevam gospodarstva in drugih uporabnikov, sodelovanje z gospodarstvom,

sodelovanje pri univerzitetnem izobraževanju itd., podjetnost ter tudi podjetništvo – ustanavljanje novih googlov ali ferrarijev.

Glede na način financiranja raziskovalne dejavnosti v Sloveniji, ko moraš za vsak nov projekt, za vsako raziskovalno uro imeti tudi prosto kapaciteto, več novih projektov pomeni torej več novih raziskovalcev, je dokaz, da je Institut uspešen, prav število zaposlenih. Tako je Institut dosegel konec leta 2008 860, konec leta 2009 882 in letos že 927 zaposlenih, kar je zgodovinski rekord. Čeprav se včasih drugače govori po hodnikih, pa je dejstvo, ki ga ne bi rad izpustil, to številk zadnjih treh let nedvomno kažejo, da se je pri omenjenem povečevanju število tehničnega osebja, administracije in strokovnega osebja celo zmanjšalo, močno se je povečalo le število mlajših raziskovalcev (novih doktorjev) in mladih raziskovalcev, ki študirajo za doktorat, zaposlenih za polni delovni čas.

Ob koncu leta ne gre pozabiti na vsa priznanja in nagrade, ki so jih naši sodelavci prejeli. Tudi letos so med prejemniki najvišje državne nagrade za

znanost, Zoisove nagrade, trije sodelavci Instituta »Jožef Stefan«.

Radosti me, da se počasi razvija tudi v Sloveniji prepričanje, da je razvoj znanosti podlaga tehnološkemu razvoju in da je tehnološki razvoj podlaga razvoju znanosti. Izmišljajmo si lahko tudi druge enačbe, pišimo diferencialne in integrale, lahko se tudi sprenevedamo do onemoglosti, druge formule pač ni. Poleg tega mora slovenska družba končno sprejeti to, da je znanost specifično področje, da veljajo v njej povsem druga načela in motivacije. Znanost in gospodarstvo sta različni osončji, ravno njuna različnost in sodelovanje sta temelj napredka. Če morajo v gospodarstvu slediti eni ideji, v katero morajo močno verjeti, smo raziskovalci ljudje, ki imamo veliko idej in moramo o njih močno dvomiti – zato ravno kar naprej raziskujemo.

Dokler bomo v Sloveniji mislili, da se aplikativne raziskave začnejo tam, kjer se končajo temeljne in da se razvoj začne tam, kjer se končajo aplikativne raziskave, nimamo prav dosti možnosti za napredek. Temeljne in aplikativne raziskave ter razvoj so prepleteni, aktivnost na enem področju je hkrati tudi aktivnost na drugih dveh.

Znanost ni le očarljiva in magična, znanost je potrebna, dandanes bolj kot kadar koli prej, Slovenija brez raziskovalcev ne bo zmogla, to je treba razumeti, zunaj in znotraj Instituta. Slovenija potrebuje ustvarjalce – ne pa »principiste« in njihove vojščake, to je birokrate, kajti boljše je imeti mnogo idej in biti večkrat v zablodi, kot pa imeti vedno prav in ne imeti nobene ideje.

Morda ste kje zasledili, da se občasno pojavljajo v etru tudi ideje o zapiranju inštitutov. Češ, tisti raziskovalci, ki ne zmorejo drugega kot temeljne raziskave, naj se »spakirajo« na univerze, da tam vsaj učijo, če že ne delajo nič koristnega. Aplikativci, tisti, ki znajo kaj delati, pa naj gredo v industrijo. Take zablode splavajo na površino vedno, ko se ali menja politična situacija ali pa pišejo kakšni strateški dokumenti. Kot da bi bili inštituti krivci za krizo v Sloveniji, morda celo za svetovno. Ker je vse skupaj absurdno, ne bom o tem razpredal, zadostuje le en izračun. Institut je v vsej svoji zgodovini 61 let za vse svoje projekte, temeljne, aplikativne, razvojne, industrijske, za opremo, za plače, za investicije porabil manj javnega denarja, kot ga je neki Vegrad »zagnal« v enem samem letu. Zdaj pa preštejte vse te slovenske vegrade in njihove prijatelje in podpornike.

S tem vprašanjem, ali inštituti da ali ne, se ne ukvarjajo recimo tam, kjer jih imajo največ, to je v Nemčiji. Po njihovem zgledu se skušajo zdaj organizirati tudi v Franciji, Avstriji, kjer ustanovljajo nove elitne in tehnološke inštitute. Inštituti so namreč organizacije, ki so organizirane za izvajanje projektno usmerjenega in projektno financiranega raziskovalnega, znanstvenega in razvojnega dela, in če inštitutov ne bi imeli – o tem sploh ni dvoma –, bi jih takoj začeli ustanovljati.

Nekoč sem že rekel, da je največ, kar mi je življenje dalo, moč ustvarjanja. Po mojem ustvarjalec vse življenje slika eno samo sliko, nekakšno idealno sliko, vendar je nikoli ne doseže. Ko se ti zazdi, da si se ji približal za korak, ti znova ta za enak korak spet ubeži. Kot ti ubeži mavrica, ko se ji želiš približati. Neki hrvaški pregovor pravi, da če ti uspe mavrico ujeti, vstopiti vanjo, najdeš zaklad. A prepričan sem, da zaklad ni v ujeti mavrici, temveč v tem, da ti je bilo dano, da je mavrica, ki si ji sledil, kar naprej bežala pred teboj. Prepričan sem, da je v tej deželi potrebno moč in slavo preusmeriti na ustvarjalce; na vseh področjih in na ljudi, ki verjamejo v razvoj in napredek in ki si upajo vleči naprej. Zdaj ni več vprašanje, koliko nam bo zaradi tega lepše, ali bomo več zaslužili, gre za vprašanje obstoja, za zastavico na globusu razvitejših držav.

Nekaj moram reči tudi na naš račun. Državi smo jasno postavili zahtevo, da naj nam da priložnost. Da naj začne odločneje vlagati v znanost, v infrastrukturo, v ljudi, v znanstvene in razvojne projekte. To tako izčrpanemu gospodarstvu, ki je v Sloveniji, ni lahko. A da nam ne bi ušlo izpred oči: s svojo zahtevo prevzemamo veliko težo na svoja ramena, in pravim vam, da če bomo to zavozili, za nas priložnosti v prihodnje več ne bo, in še za kakšno generacijo za nami tudi ne. Luči in upanja se obračajo k nam, ne napravimo tega!

Vesel sem, da se takole vsako leto, tradicionalno in že toliko let, tukaj srečamo ob koncu leta. Rad bi zaželel vam in vašim družinam prijetne božične praznike in uspešno ter srečno novo leto. Vem, da od mene nihče ne pričakuje, da bi se zahvaljeval, pa vendar hočem ta trenutek izreči priznanje vsakemu posamezniku tu v dvorani in onim, ki niso prišli, za prispevek in trud, da ta inštitut ni inštitut, temveč je Institut »Jožef Stefan«.

Obljubljam, da bom vsem, ki ste bili v tem govoru omenjeni poimensko, drugo leto podvojil plačo. Prijeten večer in druženje vam želim.

Jadran Lenarčič

UTEMELJITEV ZOISOVIH NAGRAD IN PRIZNANJA

V decembrski številki Novic smo objavili kratek prispevek o podelitvi Zoisovih nagrad in priznanj ter Puhovega priznanja za leto 2010. Z Instituta »Jožef Stefan« sta Zoisovo nagrado prejela **prof. dr. Jani Dolinšek** (F5) in **prof. dr. Miha Drofénik** (K8), Zoisovo priznanje pa je prejela **izr. prof. dr. Barbara Malič** (K5). Objavljamo utemeljitve.

Skupinska fotografija letošnjih nagrajencev s predsednikom Državnega zbora dr. Pavlom Gantarjem in državnim sekretarjem na MVZT, dr. Jozsefom Györkösem

Zoisova nagrada za vrhunske dosežke v raziskavah fizikalnih lastnosti novih kompleksnih materialov na kovinski osnovi

Prof. dr. Jani Dolinšek

Profesor dr. Janez Dolinšek raziskuje na Institutu »Jožef Stefan« na področju fizike novih kompleksnih materialov na kovinski osnovi. Posebno pomembni so njegovi temeljni dosežki pri raziskavah kvazikristalov, to je snovi, v kateri obstaja strukturni red dolgega dosega brez translacijske simetrije. Simetrije kvazikristalov vsebujejo kristalografsko »prepovedane« elemente kot 5-, 8-, 10- in 12-števne rotacijske osi, ki v klasičnih kristalih ne nastopajo. Kvazikristali imajo izjemno zanimive fizikalne lastnosti, so hkrati slabi električni in toplotni prevodniki, trši od jekla, ne korodirajo in jih je mogoče uporabiti za termične zapore v vesoljski tehniki, pa tudi za trde prevleke in shranjevanje vodika v gorivnih celicah. Delo prof. dr. Dolinška je razjasnilo vrsto električnih, magnetnih in termičnih lastnosti teh nenavadnih kovinskih spojin in je velik fizikalni dosežek v svetovnem merilu. Na podlagi omenjenih raziskav je dr. Dolinšku uspel tudi prvovrsten znanstvenotehnološki preboj na področju shranjevanja digitalnih podatkov, saj je razvil termično spominsko celico, kjer matematične

operacije izvajamo s spreminjanjem temperature, ne pa s spreminjanjem električnega ali magnetnega polja kakor pri konvencionalnih spominskih elementih. Njegova dela so bila v mednarodni strokovni literaturi citirana več kakor dvatisočkrat.

Zoisovo nagrada za vrhunske raziskovalne dosežke na področju materialov

Prof. dr. Miha Drofenik

Dr. Miha Drofenik je redni profesor na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Mariboru in znanstveni svetnik na Institutu »Jožef Stefan«. Ukvarja se z raziskavami keramičnih materialov,

zlasti tistih z magnetnimi lastnostmi. Njegova dela na keramičnih oksidnih magnetih so postala klasična v najbolj žlahtnem smislu, saj prinašajo dobro utemeljena spoznanja o povezavi med mikrostrukturo in magnetnimi lastnostmi. Cenjena so ne le v akademskih krogih, pač pa tudi v industriji doma in v tujini.

V zadnjem obdobju je prof. Drofenik dosegel izjemne rezultate na področju sinteze in uporabnosti magnetnih nanodelcev. Gre za posebno odmevna pionirska dela na področju sinteznih metod, kot so sinteza v mikroemulziji, hidrotermalna sinteza in so-

nokemijska sinteza. Nič manj niso priznana njegova dela s področja uporabnosti nanodelcev v medicini in mikrovalovnih absorberjih. Z deli prof. Drogenika in njegovih sodelavcev je Slovenija postala prepoznavna tudi na tem izjemno hitro se razvijajočem področju.

Njegova znanstvena odkritja pa imajo še posebno dodano vrednost. Že rezultati raziskav klasičnih keramičnih magnetov so bistveno pripomogli k uspešni proizvodnji feritov v Sloveniji, nekdanj v okviru Iskra Feriti, zdaj v tovarni Kolektor Magma. Še posebej velja omeniti njegov prispevek k ustanovitvi in delovanju inštituta Nanotesla, ki orje ledino pri prenosu sinteze nanomaterialov iz laboratorijev v slovenska podjetja.

Zoisovo priznanje za pomembne dosežke na področju raziskav feroelektrične keramike in tankih plasti

Prof. dr. Barbara Malič

Dr. Barbara Malič, višja znanstvena sodelavka na Odseku za elektronsko keramiko Instituta »Jožef Stefan«, ki sodeluje na Mednarodni podiplomski šoli Jožefa Stefana, spada med vodilne raziskovalke sinteze piezoelektrične keramike in tankih plasti. Piezoelektrična keramika je zaradi svoje uporabnosti

zelo aktualno področje raziskav, ključne raziskave pa so danes usmerjene v okolju prijazne materiale.

Dr. Maličeva se je lotila problemov sinteze in strukture alkalijskih niobatov in dosegla rezultate, ki jo uvrščajo med nekaj ključnih ljudi na svetu na tem področju. V zadnjih sedmih letih je dosegla zelo pomembne znanstvene in strokovne rezultate na področju sinteze okolju prijaznih piezoelektrikov brez svinca in sinteze feroelektričnih tankih plasti in

delcev iz raztopin ter jih v vrsti odmevnih člankov predstavila strokovni javnosti. Njeno delo je doseglo velik odziv, kar potrjujejo tudi vabljena predavanja na mednarodnih konferencah, povabilo za serijo predavanj na Univerzi Oulu na Finskem in sodelovanje pri petih evropskih projektih.

POGOVOR Z ZOISOVIMI NAGRAJENCI

POGOVOR Z DOBITNIKI NAJVIŠJIH DRŽAVNIH PRIZNANJ NA PODROČJU ZNANOSTI ZA LETO 2010

V letu 2010 so bili med dobitniki najvišjih državnih nagrad na področju znanosti trije sodelavci Instituta »Jožef Stefan«. Prof. dr. Janez Dolinšek in prof. dr. Miha Drogenik sta prejela Zoisovo nagrado za vrhunske dosežke, izr. prof. dr. Barbara Malič pa je prejela Zoisovo priznanje. Prejemnike nagrad sva tudi letos povabili k pogovoru o znanosti, pa tudi o njihovem življenju nasploh.

Ste prejemniki najvišjih državnih nagrad na področju znanosti za leto 2010. Iskrene čestitke! Kakšni so občutki ob prejemu nagrade in kaj vam le-ta pomeni?

Barbara Malič: »Ob podelitvi sem bila resnično vesela in počaščena. Navadno bolj premišlujem o tistem, česar (še) nisem naredila, kot o tistem, kar sem. Takrat se mi je zdelo, da smo s sodelavci, predvsem iz naše skupine, pa tudi s kolegi iz drugih skupin na Institutu, v Sloveniji in po svetu, navsezadnje pripomogli k boljšemu razumevanju feroelektrične keramike in tankih plasti.«

Janez Dolinšek: »Nagrade sem vesel. Pomeni mi potrditev kvalitete dosedanjega raziskovalnega dela in zaokrožitev nekega obdobja, ki se je zame začelo pred dvanajstimi leti z začetkom dela na tedaj pri nas novem raziskovalnem področju kvazikristalov in kompleksnih kovinskih spojin.«

Miha Drogenik: »Najprej seveda občutek osebnega zadovoljstva za to visoko priznanje. Temu je sledil razmislek o dosežkih z očmi drugih, z neke distance sem pogledal na rezultate svojega dela, saj so moja razmišljanja sicer vedno usmerjena naprej. Nagrada je zame spodbuda za nadaljnje lastno delo, je tudi priznanje za delo mojih sodelavcev in obetajočih mladih raziskovalcev.«

S kakšnega vidika so pomembni rezultati vaših raziskav za temeljno znanost oz. tudi za aplikativne namene; obstaja namreč večna dilema med osnovnimi in aplikativnimi raziskavami; kako vi na osnovne in na aplikativne raziskave gledate s stališča utemeljitve nagrad?

Barbara Malič: »Moje delo spada na področje znanosti o materialih. Vsaj zame so materiali vedno nekaj uporabnega, torej dileme pravzaprav ni; tudi če so raziskave temeljne, obstaja možnost uporabe rezultatov.«

V zadnjih desetih letih smo v našem odseku veliko časa in energije namenili raziskavam okolju prijazne piezoelektrične keramike brez svinca na osnovi alkalijskih niobatov. Gre za materiale, ki so jih sicer odkrili pred več desetletji, vendar so raziskave dokaj hitro opustili, ker jih je bilo težko sintetizirati in sintrati do visoke gostote, in tudi zato, ker so imeli piezoelektriki na osnovi svinčevih perovskitov boljše lastnosti. Podatkov o fazni sestavi, sintezi, reakcijah, sintranju, mikrostrukturi, kemijskih in fizikalnih lastnostih teh materialov ni bilo ali so bili pomanjkljivi, torej so bile osnovne raziskave, katerih cilj je bil seveda priti do uporabnih rezultatov, edina možnost namesto metode poskusa in napake. Menim, da smo v naši skupini vsaj nekaj prispevali k boljšemu poznanju te zanimive skupine materialov in s tem omogočili bolj racionalni način nadaljnjih uporabnih raziskav.«

Janez Dolinšek: »Menim, da so temeljne in aplikativne raziskave neločljivo povezane, druge so logično nadaljevanje prvih. Ko se raziskujejo fizikalne lastnosti novih materialov na nivoju osnovnih raziskav, se ugotovi mogoča uporaba in se začnejo aplikativne raziskave. Končni cilj vsakih raziskav, tudi osnovnih, mora biti dvig življenjske ravni prebivalstva, odprtje novih podjetij in novih delovnih mest. Na kratko povedano, povečana blaginja prebivalstva. V mojem primeru se je zaporedje osnovnih raziskav, ki

so prešle v aplikativne, zgodilo na področju novih kompleksnih kovinskih materialov. Ugotovili smo, da si posebni materiali zapomnijo svojo termično zgodovino, pojav pa pojasnili na nivoju osnovne fizike trdne snovi neravnovesnih sistemov. Nato smo iz teh materialov razvili termično spominsko celico, v katero zapisujemo digitalne informacije s spreminjanjem temperature, brez uporabe električnega ali magnetnega polja. Dosežek je objavljen kot evropski patent.

Miha Drofenik: »Večina znanstvenih dosežkov s področja magnetne keramike in polprevodne keramike ima poleg osnovnih znanstvenih dosežkov tudi industrijsko veljavo, saj pomenijo teoretično osnovo za pripravo ustrezne mikrostrukture, ki vodi do optimalnih magnetnih in električnih lastnosti. Članki so postali temeljna strokovna literatura za razumevanje delovanja teh materialov ter njihove uporabe. Materiali so bili uvedeni v proizvodnjo in se še danes proizvajajo v tovarni Kolektor Magma (feritna keramika) in v tovarni Stelem, Žužemberk (posistorska keramika). V novejšem času so bili v slovenski prostor vpeljani magnetni nanodelci s superparamagnetnimi lastnostmi za magnetne tekočine. Magnetne nanodelce danes raziskujejo in razvijajo na več mestih v Sloveniji. Del znanstvenoraziskovalnega programa in kadra, ki se je izobraževal v naši programski skupini (P2-0089 Sodobni anorganski magnetni in polprevodni materiali), je prispeval k ustanovitvi Nanotesla Instituta, ki to znanje razvija dalje in ga tudi trži.

Oboje, osnovne in uporabne raziskave, se v mnogih primerih prekrivajo in slej ko prej pride do uporabe njihovih rezultatov, lahko posredno ali neposredno. Razlika je le v zamiku. Nekateri rezultati osnovnih raziskav postanejo hitreje uporabni, drugi pa pozneje, včasih celo nepričakovano.«

Življenje se nenehno spreminja, nove generacije v ospredje svojih razmišljanj postavljajo nove izzive in želje. Tako je na primer prav zanimivo poslušati mlade, ko razmišljajo o svojem sanjskem poklicu. Je vaš poklic za vas sanjski? Kaj je tisto, kar vas žene naprej, in kaj je tisto, kar bi vendarle spremenili?

Barbara Malič: »Rada delam to, kar delam. Poleg kemije so me zanimali jeziki in geografija. Čeprav razmišljanja o sanjskem poklicu po mojem mnenju spadajo v mladost, lahko po premisleku ugotovim, da res počnem tisto, kar mi je bilo včasih v veselje in mi še vedno je.

Najbrž me pri svojem delu še vedno žene dalje čar odkrivanja neznanega.«

Janez Dolinšek: »Svoj poklic eksperimentalnega fizika trdne snovi imam rad, vendar ga ne doživljam kot sanjski poklic. Je poklic kot vsak drug. Tudi drugi poklici so zanimivi. Naprej me žene radovednost do neznanega, poleg tega pa še čisto navadne stvari – od nečesa je treba živeti in si zagotoviti sredstva za vsakodnevno življenje. Kaj bi spremenil? Hm, težko rečem. Gotovo bi želel imeti več znanja na področju biofizike in drugih ved o življenju.«

Miha Drofenik: »Raziskovalno delo je odvisno od raziskovalca samega in skupine, v kateri raziskave opravlja. To je lahko sanjski poklic, vendar le za tiste raziskovalce, ki so radovedni, ustvarjalni, inovativni in svojemu delu namenjajo tudi veliko prostega časa. Poleg tega morajo imeti dobro opremo in kakovostno raziskovalno delovno okolje. Odkritje novih znanstvenih dognanj, njihova objava in citiranost v ustrezni znanstveni literaturi je zanesljivo ena izmed gonilnih sil za uspešno in zanimivo delo. Da, vse to skupaj bi lahko poimenovali »sanjsko delo«, še posebej, ko vidiš, da postanejo rezultati sestavni del znanosti na nekem področju.«

Raziskovalno delo že samo po sebi zahteva veliko časa, potrpljenja, truda in znanja, vrhunski dosežki terjajo še dodaten napor in disciplino. Imate kakšne hobije, s katerimi se razvedrite in ki vam dajo nov zagon za vaše delo?

Barbara Malič: »Rada hodim po ulicah Ljubljane in drugih mest, po parkih, gozdovih in po hribih.

Imamo dobro leto staro psičko, s katero se kar precej ukvarjam. Zaradi nje ima večina mojih večerov precej jasen program: spodobno dolg sprehod.

Že skoraj petnajst let še kar redno tečem in skoraj vsako leto se udeležim nekaj rekreativnih tekov.«

Janez Dolinšek: »Posebnih hobijev nimam, rad pa zahajam v gore in sedaj spet tečem v naravi. Prej sem moral najprej poskrbeti za dostojno življenje svoje družine in zato ob službi prostega časa ni bilo. Sedaj je malo boljše, najdem tudi nekaj časa zase, bolje rečeno, si ga vzamem.«

Miha Drofenik: »Če odmislim, da je moje raziskovalno delo vse moje življenje tudi moj hobi, potem mi ostanejo še hobiji za »zdravo telo in zdrav duh« – enourna hoja na bližnji hrib, igranje klavirja in spoznavanje zgodovine.«

Za vas sta spraševali Poloni, Umek in Strnad.

REKTORJEVA NAGRADA ZA NAJINOVACIJO 2010

Rektor Univerze v Ljubljani, prof. dr. Radovan Stanislav Pejovnik, je v začetku decembra 2010 na predlog Ljubljanskega univerzitetnega inkubatorja prvič podelil tri rektorjeve nagrade za najinovacijo.

V hudi konkurenci, bilo je kar 40 prijavljenih inovacij, sta se med 8 finalistov uvrstili tudi Alja Kupec (K5) in Brigita Rožič (F5). Pod mentorstvom prof. dr. Marije Kosec (K5), prof. dr. Zdravka Kutnjaka (F5)

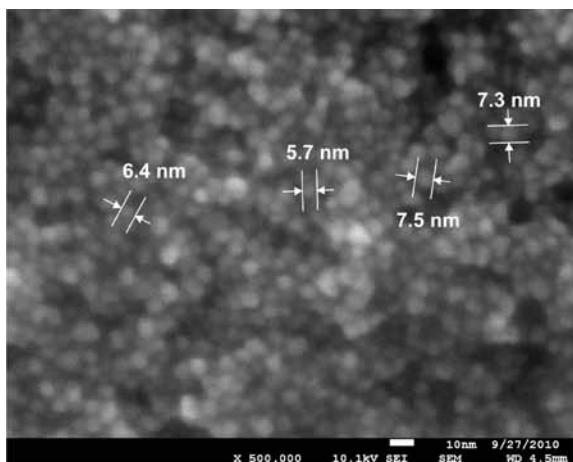
in izr. prof. dr. Barbare Malič (K5) sta predstavili inovacijo *Elektrokaloriki: materiali za hladilno/grelne naprave nove generacije*, ki je med komisijo požela veliko zanimanja.

Čestitamo!

Uredništvo

DOSEŽKI

POSNETEK PRI 500 000-KRATNI POVEČAVI

Nanodelce ZnO je sintetizirala Matejka Podlogar, mlada raziskovalka na K7.

Dr. Zoran Samardžija, K7, je z vrstičnim elektronskim mikroskopom JEOL JSM-7600F posnel nanodelce ZnO pri 500 000-kratni povečavi, kar je izjemen dosežek. S SEM-slike je lepo razvidno, da je premer

nanodelcev cinkovega oksida med 5 nm in 8 nm. Velikost markerja/skale na posnetku je 10 nm.

Mikroskop JEOL JSM-7600F je dokaj nova pridobitev na Institutu, saj je bil inštaliran v začetku leta 2010. Gre za vrhunski visokoločljivostni vrstični elektronski mikroskop najnovejše generacije, ki ima katodo na poljsko emisijo – FEGSEM (*field emission gun SEM*). Mikroskop ima ločljivost 1 nm in omogoča opazovanje in preiskave nanostrukturnih materialov pri povečavah do več 100 000-krat. Opremljen je s štirimi detektorji za zajem slik z različnimi načini detekcije sekundarnih in/ali povratno sipanih elektronov. Mikroskop je tudi opremljen z najsodobnejšim analitskim sistemom Oxford Instruments INCA za analizo kemijske sestave materialov z metodami energijske (EDS) in valovno-disperzijske (WDS) spektroskopije rentgenskih žarkov ter s sistemom za EBSD.

Čestitamo!

Uredništvo

JIH POZNAMO

BARON ŽIGA ZOIS

Anton Gradišek, univ. dipl. fiz., F5

Vsako leto novembra država slovenskim znanstvenikom za vrhunske dosežke v znanosti in razvoju podeli nagrade, ki nosijo ime po baronu Žigi Zoisu. Zois se je v zgodovino zapisal predvsem kot mentor in mecen slovenskim izobražencem ter je zato ena ključnih osebnosti razsvetljenskega gibanja na Slovenskem konec 18. in začetek 19. stoletja. Mentorsko vlogo ima posredno še danes, saj njegovo ime nosijo

tudi štipendije, ki jih država podeljuje nadarjenim dijakom in študentom. Mogoče pa je manj znano, da je bil Žiga Zois zelo aktiven tudi kot znanstvenik, predvsem na področju geologije, pa tudi zoologije, botanike, metalurgije ter rudarstva. V tem članku si bomo pogloblje pogledali nekaj področij, s katerimi se je Zois ukvarjal.

Prirodoslovni muzej Slovenije hrani Zoisovo zbirko mineralov, ki velja za eno najstarejših, najlepših in najpomembnejših v Evropi. Zbirka obsega okoli 5000 primerkov mineralov in kamnin z vsega sveta, vendar je v stalni zbirki muzeja razstavljenih le nekaj več kot 300 primerkov, drugi so shranjeni v muzejskem depoju. Med najlepšimi primerki iz Zoisove zbirke so srebro

(Kongsberg, Norveška), čadavec (Mont Blanc), fluorit (Braundorf, Saška), kalcit (Andreasberg, Saška), islandski dvolomec (Islandija), malahit (Moldavi-

Žiga (Sigismund) Zois, baron Edelstein, se je rodil 23. novembra 1747 v Trstu in umrl 10. novembra 1819 v Ljubljani. Bil je najbogatejši Slovenec svojega časa, večinoma po zaslugi trgovine z železom – v lasti je imel več fužin na Gorenjskem. Med drugim je imel v lasti tudi posest na Brdu pri Kranju in palačo v Ljubljani, kjer so se zbirali člani t. i. Zoisovega krožka, med katerimi so bili tudi Anton Tomaž Linhart, Valentin Vodnik in Jernej Kopitar.

ja, Banat), aktinolit (Greinerwald, Gor. Avstrija), ortoklaz (Ahrengberge ob Renu), kianit (Svinška planina), smaragd (Sibirija), akvamarin (Sibirija) in natrolit (Val de Zuccanti). Zbirka poleg mineralov vsebuje tudi kamnine, kot je na primer bazalt, saj se je v tistem času uporabljala drugačna klasifikacija, pa tudi kemijskih formul še niso uporabljali. Nekateri minerali izvirajo iz Slovenije, druge pa je Zois dobil od trgovcev z minerali ter ob menjavah z drugimi zbiratelji. Zois je pospeševal zamenjavo mineralov med Italijo in Nemčijo, razpošiljal je na primer vzorce živosrebrove rude iz Idrije in Tržiča. V 15 letih je razposlal več kot 5 700 primerkov različnih rudnin muzejem in znanstvenikom, zlasti muzeju na Dunaj. Zois se je zavedal pomena svoje zbirke in si je želel, da bi po njegovi smrti prišla v muzej, vendar na Slovenskem takrat še ni bilo muzeja, in skrbelo ga je, da dediči zbirke ne bi prodali na tuje. Leta 1821 so v Ljubljani ustanovili Deželni muzej, prvi muzej na Slovenskem in predhodnik današnjega Narodnega muzeja, in ko so ga leta 1831 uradno odprli, je bila med prvimi razstavnimi eksponati prav Zoisova zbir-

ka, ki jo je muzej leta 1824 odkupil od baronovega brata Karla Zoisa.

Med študijem mineralov je Zois odkril tudi do tedaj neznan mineral, ki sedaj nosi ime po njem – zoisit. Gre za kalcijev aluminijev hidroksi sorosilikat $\text{Ca}_2\text{Al}_3(\text{SiO}_4)(\text{Si}_2\text{O}_7)\text{O}(\text{OH})$. Vzorec je Zoisu prinesel trgovec z minerali Simon Prešeren, ki je nabiral metamorfne kamnine na Svinški planini (Sausalpe) na današnjem avstrijskem Koroškem. Zois je posumil, da gre za nov mineral, ter ga poslal nekaterim poznanim evropskim mineralogom, s katerimi si je dopisoval. Vsi so se strinjali, da gre za nov mineral, ter ga najprej poimenovali saualpit po nahajališču, potem pa v čast odkritelju zoisit. Različice zoisita so kasneje našli tudi drugje po svetu, najbolj iskan je vijoličasto moder draguljarski različek, odkrit leta 1967 v Tanzaniji; v draguljarskih krogih ga imenujejo tanzanit.

Zois se je aktivno vključil v razpravo o nastanku kamnin. V tistem času sta si stali nasproti dve teoriji: neptunistična, ki je trdila, da so vse kamnine nastale v morju, ter vulkanistična, ki je kamninam pripisovala vulkanski izvor. Zoisov znanec J. E. Fichtel je denimo trdil, da višje predele Triglavskega pogorja gradi masivni prvotni apnenec, ki naj bi bil magmatskega izvora, le v nižjih legah pa se pojavlja plastoviti apnenec, ki se je nekoč usedel v morju. Dokaz za to naj bi bile okamnine, ki so jih našli ob vznožju Triglava. Zois se s tem ni strinjal in je leta 1795 organiziral odpravo na Triglav. Odprava, ki jo je vodil Valentin Vodnik, je med potjo in tudi na samem vrhu Triglava našla dovolj okamnin, da je Zois lahko potrdil, da tudi ovršje Triglava gradi apnenec, ki je nekoč nastal v morju. Tako je Zois zanesljivo ovrgel Fichtlovo trditev, hkrati pa je spravil Triglav v ospredje zanimanja evropskih geologov. Poleg tega je Zois finančno nagradil sploh prvo odpravo na Triglav leta 1778, na katero je poslal tudi svojega ranocelnika Lovrenca Willomitzerja.

Poleg mineralogije in geologije je Zoisa zanimala tudi biologija. Njegovo zanimanje je pritegnila človeška ribica, v svojem kabinetu je vedno imel vsaj po dva živa primerka, da ju je lahko opazoval. Leta 1807 je

o človeški ribici objavil eno prvih znanstvenih razprav. V obširnem članku med drugim omenja, da so človeške ribice do takrat našli le v izvirih pri vasi Vir blizu Stične in da jim domačini pravijo bela riba ali človeška riba. Posamezne primerke je Zois pošiljal zainteresiranim zoologom. Na svojem posestvu na Brdu pri Kranju je Zois uredil vrtove in drevorede ter dal postaviti rastlinjak. Iz semen je vzgajal razne vrste drevja in grmičja, sadike je dobival tudi iz Nizozemske in Anglije. V pozimi ogrevanem rastlinjaku je gojil eksotične rastline, bratu Karlu Zoisu, ki je bil znan botanik (po njem se denimo imenuje zoisova zvončica), pa je sporočal, kaj že poganja in cveti.

Leta 1780 je med potovanjem po Evropi Zois zbolel za protinom. Bolezen se je slabšala in od leta 1793 je bil Zois priklenjen na invalidski voziček, za katerega je sam izdelal načrte.

Kot lastnik fužin v Bohinjski Bistrici, Stari Fužini in na Javorniku si je prizadeval za izboljšanje proizvodnje z vpeljevanjem novih postopkov in iskanjem boljših tehnoloških rešitev. Da bi izboljšal nazadujočo donosnost železa, si je prizadeval za boljše izkoriščanje železove rude in za zmanjšanje porabe kuriva. V Bohinjski Bistrici pa je leta 1791 namesto dotedanje talilne peči zgradil sodobnejši plavž, izumil pa je tudi puhalnik za plavž. Dolgoročno se fužinarstvo sicer ni izkazalo za donosno, saj je bogatejša železova ruda z drugih nahajališč, denimo s Švedske, omogočala cenejšo proizvodnjo železa in jekla. Ker Zoisovi izdelki niso bili več konkurenčni, je fužine postopoma odprodal.

Slike:

Žiga Zois, vir: Wikipedija

Zoisova palača v Ljubljani na Bregu, vir: Wikipedija
Mineral zoisit, primerek iz Tanzanije, avtor Rob Lavinsky, iRocks.com

DOGODKI

OB 45-LETNICI HRVAŠKEGA METEOROLOŠKEGA DRUŠTVA

dr. Polona Vreča, O-2

V letošnjem letu je Hrvaško meteorološko društvo praznovalo 45 let delovanja, ki ga je obeležilo tudi z znanstveno-strokovnim srečanjem z naslovom »Meteorološki izazovi današnjice«, ki je potekalo od 9. do 10. 11. 2010 v Tehniškem muzeju v Zagrebu.

Srečanja v Zagrebu se je udeležilo 90 strokovnjakov iz petih držav (Hrvaške, Slovenije, Bosne in Hercegovine, Srbije in Velike Britanije). Udeleženci so med dvodnevno srečanjem predstavili 42 prispevkov, med katerimi je bilo 36 predavanj, ki so potekala v sklopu šestih sekcij: Atmosferski mejni sloj in turbulenca, Sinoptična meteorologija, Klimatologija, Kakovost zraka, Agrometeorologija in Popularizacija meteorologije.

Raziskovalci Instituta »Ruđer Bošković« (Laboratorij za merjenje nizkih aktivnosti) in Instituta »Jožef Stefan« (Odseka za znanosti o okolju, Skupina za izotopsko geokemijo) sodelujemo na področju raziskav izotopske sestave padavin na Hrvaškem

in v Sloveniji, ki potekajo v okviru 30-letne vključenosti obeh inštitutov v program GNIP (Global Network of Isotopes in Precipitation) ter v številne druge projekte, med njimi tudi v sedanje bilateralno slovensko-hrvaško sodelovanje »Izotopska sestava

Utrinek z delavnice »Bodi vremenski napovedovalec«

padavin« (BI-HR/09-10-032). Program GNIP, ki zajema spremljanje izotopske sestave mesečnih padavin (skupaj z meteorološkimi podatki o količini padavin, temperaturi zraka in zračni vlagi) po celem svetu, sta v letu 1961 začeli izvajati Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA) in Svetovna meteorološka organizacija (WMO). Podatki, zbrani v okviru programa GNIP, so dostopni na internetu (WISER: <http://nds121.iaea.org/wiser/>) in so pomembni za razumevanje kroženja vode, kar je pomembno za boljše upravljanje z vodami v današnjih in prihodnjih klimatskih razmerah. Poznanje izotopske sestave vode (tudi padavin) omogoča pridobitev edinstvenih podatkov o hidroloških in klimatskih procesih na lokalnem, regionalnem in globalnem nivoju. Sodelovanje na srečanju je bilo tako priložnost za predstavitev skupnih rezultatov sodelavcev Instituta »Ruder Bošković« in Instituta »Jožef Stefan«, ki so bili prikazani na predavanju z naslovom »Izotopni sestav oborina na področju Hrvaške i Slovenije« (I. Krajcar Bronić, N. Horvatinčić, P. Vreča, J. Barešić, B. Obelić in A. Sironić).

Poleg predavanj je bilo predstavljenih tudi 16 posterjev, med katerimi so bili tudi zanimivi rezultati slovenskih raziskovalcev mrazišč (I. Sinjur in sodelavci).

Sočasno s srečanjem je potekalo tudi 7 meteoroloških delavnic, in sicer Mala klimatološka delavnica, Meteorološka merjenja v okviru programov DHMZ (Državnega hidrometeorološkega zavoda) in GLOBE (Global Learning and Observations to Benefit the Environment), Bodi vremenski napovedovalec (-ka), Merski sistem in programska podpora v mreži avtomatskih meteoroloških postaj DHMZ, Od burje do peščenih viharjev, Medinstitucionalni virtualni laboratorij in Meteorologija v filateliji. Omenjene delavnice so bile namenjenih predvsem popularizaciji meteorologije na Hrvaškem, udeležili pa so se jih predvsem številni šolarji ter druga laična javnost.

Srečanje je bilo dobro organizirano in izpeljano ter je bilo dobra priložnost za predstavitev našega dela in upam, da tudi dobro izhodišče za nadaljnje sodelovanje z raziskovalci iz Hrvaške in tudi iz Slovenije.

UTRINKI Z NOVOLETNE PRIREDITVE

NOVA IMENOVANJA

Konec preteklega leta in v začetku letošnjega so nekateri odseki dobili nove vodje:

- vodja Odseka za teoretično fiziko, F-1, je prof. dr. Svjetlana Fajfer (1. 1. 2011)
- vodja Odseka za anorgansko kemijo in tehnologijo, K-1, je dr. Gašper Tavčar (1. 1. 2011)
- vodja Odseka za reaktorsko fiziko, F-8, je doc. dr. Andrej Trkov (1. 1. 2011)
- vodja Izobraževalnega centra za jedrsko tehnologijo Milana Čopiča, ICJT, je prof. dr. Igor Jencič (1. 1. 2011)
- vodja Odseka za računalniške sisteme, E-7, je prof. dr. Franc Novak. (9. 12. 2010)

Za v. d. vodje tehničnih servisov je bil s 1. 1. 2011 imenovan Nikolaj Keršič, univ. dipl. inž. str.

S 1. 1. 2011 sta bili ustanovljeni tudi dve novi samostojni organizacijski enoti, in sicer:

- Laboratorij za umetno inteligenco, E-3; za v. d. vodje je bila imenovana prof. dr. Dunja Mladenić
- Center za prenos tehnologij in inovacij; za v. d. vodje je bila imenovana dr. Špela Stres.

Uredništvo

PRIŠLI-ODŠLI

PRIŠLI-ODŠLI (16. 11 2010–7. 1. 2011)

Prišli:

15. 11. 10 dr. Milovan Šuvakov, znanstveni sodelavec, F1
1. 12. 10 Ana Marija Horvat, projektna sodelavka V, NPS
1. 12. 10 dr. Sabrina Guettes, strokovni svetnik, E8
6. 12. 10 mag. Dušan Čalić, asistent z magisterijem, F8
13. 12. 10 Maryam Nikkhou, asistentka z magisterijem, F5
31. 12. 10 Bogdan Veber, vodja področja, P3 – reaktiviran
31. 12. 10 prof. dr. Gojmir Lahajnar, znanstveni svetnik, F5 – delna upokojitev
1. 1. 11 Miha Deniša, strokovni sodelavec, E1
1. 1. 11 Sandi Cimerman, strokovni sodelavec, R4
1. 1. 11 Daša Modic Gorjup, svetovalec VIII, U1
3. 1. 11 Vesna Koricki Špetič, samostojna strokovna delavka, E9

Vsem novim sodelavcem želimo prijetno počutje na delovnem mestu!

Odšli:

10. 11. 10 prof. dr. Gorazd Kandus, znanstveni svetnik, E6, delna upokojitev
30. 11. 10 Katja Škerget, MR enovit, B1
30. 11. 10 Dušan Nusdorfer, mojster stroke, P3
30. 11. 10 Armando Francisco Quiles Agustin, strokovni sodelavec, R4

30. 11. 10 Ljiljana Per, projektna sodelavka V, TS, delna upokojitev

15. 12. 10 Edis Đedović, mladi raziskovalec, F5

29. 12. 10 Bogdan Veber, vodja področja, P3, polovična upokojitev

29. 12. 10 prof. dr. Gojmir Lahajnar, znanstveni svetnik, F5, upokojitev

30. 12. 10 prof. dr. Boris Žemva, znanstveni svetnik, K1, polovična upokojitev

30. 12. 10 Slavka Šmuc, samost. strokovna sodelavka, ZIC, polovična upokojitev

30. 12. 10 Slavko Zalar, vodja področja, TS, upokojitev

30. 12. 10 dr. Rafael Martinčič, znanstveni svetnik, F2, upokojitev

31. 12. 10 Petra Maver Modec, strokovna sodelavka, F2

31. 12. 10 dr. Damir Omrčen, asistent z doktoratom, E1

31. 12. 10 dr. Petra Cuderman, asistent z doktoratom, O2

31. 12. 10 dr. Stanislav Čampelj, asistent z doktoratom, K8

31. 12. 10 Borut Grošičar, samostojni strokovni sodelavec, F9

30. 12. 10 dr. Bogdan Kralj, znanstveni svetnik, O2, upokojitev

Barbara Gorjanc

OBISKI PO ODSEKIH (16. 11.-7. 1. 2011)

Odsek za fiziko nizkih in srednjih energij (F-2)

Od 29. 11. do 3. 12. ter 8. 12. do 12. 12. 2010 je bil na obisku dr. Fatos Tartari, Inštitut za arheologijo, Tirana, Albanija. Obisk je potekal v okviru bilateralnega sodelovanja in je bil namenjen arheometričnim preiskavam arheoloških predmetov iz Albanije in Slovenije.

Od 23. 11. do 8. 12. 2010 je bila na delovnem obisku dr. Isabelle Lefebvre, Université catholique de Louvain, GRVP, Louvain-la-Neuve, Belgija. Obisk je potekal v okviru projekta SPIRIT in je bil namenjen pripravam za projekt TNA v Mikroanalitskem centru.

Odsek za kompleksne snovi (F-7)

Od 13. 12. do 17. 12. 2010 sta bila na obisku Marijana Seke in prof. Aleksandar Djodjević, Prirodno-matematični fakultet, Oddelek za kemijo, Novi Sad, Srbija. Obisk je bil namenjen merjenju vzorcev nanodelcev fullerenskih derivatov v različnih medijih (H_2O , DMSO, H_2O :DMSO, serum, kosolventi) na DLS (dinamično sipanje svetlobe)..

Od 30. 11. do 20. 12. 2010 je bila na obisku Venera Nasretdinova, Institute of Radioengineering and Electronics of RAS, Moskva, Rusija. Obisk je bil namenjen ogledom laboratorijev in pogovorom o sodelovanju pri raziskovalnem delu. V okviru sodelovanja je imela gostja odsečni seminar z naslovom Intra-gap states in quasi-one-dimensional conductors NbS_3 and TaS_3 .

Odsek za reaktorsko fiziko (F-8)

Od 6. 9. do 9. 9. 2010 je bil na obisku dr. Enrico Sartori, NEA Data Bank, Icy-les-Moulineaux, Francija. Obisk je potekal v okviru sodelovanja pri slovensko-francoskem projektu CEA. Med obiskom se je gost udeležil konference NENE 2010, ki je letos potekala v organizaciji Odseka za reaktorsko fiziko.

Od 8. 9. do 11. 9. 2010 je bil na obisku prof. dr. Brian Syme, EFDA JET, Culham Centre for Fusion Energy, Abingdon, Velika Britanija. Obisk je potekal v okviru sodelovanja pri fuzijskih projektih in nevtronske diagnostike na JET-u.

Od 16. 8. do 27. 8. 2010 je bil na obisku dr. Roberto Capote Noy, Mednarodna agencija za atomsko energijo – IAEA, Dunaj, Avstrija. Obisk je potekal v okviru sodelovanja v skupini za reaktorsko fiziko na področju evalvacije in je bil namenjen preveritvi jedrskih podatkov za U-238 in posodobitvi program-

skega paketa EMPIRE-III za izračun presekov U-238 in posodobitev parametrov optičnega modela v podatkovni bazi RIPL-3. Med obiskom je imel gost tudi odsečni seminar z naslovom Evaluation and dissemination of nuclear reaction data from the IAEA.

Od 8.11. do 10. 11. 2010 so bili na obisku dr. Gilles Gregoire, dr. Loic Barobt, dr. Benoit Geslot in dr. Christophe Destouches, Komisariat za alternativne energije in atomsko energijo CEA, Cadarache, Francija. Obisk je bil namenjen pregledu poteka dela pri dveh skupnih slovensko-francoskih projektih, kjer sta vodji na slovenski strani doc. dr. Andrej Trkov in dr. Luka Snoj.

Odsek za fizikalno in organsko kemijo (K-3)

Od 21. 11. do 26. 11. 2010 so bili na obisku univ. dipl. inž. Željko Jovanović, univ. dipl. inž. Sanja Eraković in izr. prof. dr. Jelena Bajat, Tehnološko-metalurška fakulteta Univerze v Beogradu, Beograd, Srbija. Obisk je potekal v okviru slovensko-srbskega bilateralnega projekta.

Odsek za sintezo materialov (K-8)

Od 8. 11. do 28. 11. 2010 je bil na obisku dr. Mirek Veverka, Institute of Physics ASCR, Praga, Češka. Obisk je potekal v okviru bilateralnega projekta Kompozitni nanodelci, sestavljeni iz heksagonalnega ferita in spinelnega ferita.

Od 22. 11. do 25. 11. 2010 sta bila na obisku Máté Nagy in Manuela Pal, TKI Feriti, Budimpešta, Madžarska. Obisk je potekal v okviru bilateralnega projekta Magnetni nanodelci za uporabo v hipertermiji.

Odsek za znanosti o okolju (O-2)

Od 15. 11. do 26. 11. 2010 so se tečaja Training in radiochemistry measurements for practitioners from countries eligible under the JRC Enlargement & Integration Policy in predavanja z naslovom An introduction to the EC Joint Research Centre, Institute for Reference Materials and Measurements and its Nuclear Physics Unit udeležili:

- dr. Uwe Wajten, EC JRC, IRMM, Gell, Belgija
- Andrea Grigorescu, Institute of Public Health Iași, Radiation Hygiene Laboratory, Iași, Romunija
- Mihaela G. Bragea, Institute of Public Health, Radiation Hygiene Department, Timisoara, Romunija

- Snežana Dimovska, Institute of Public Health, Laboratory for Radioecology, Skopje, Makedonija
- Dimitrion Xarchoulakos, Greek Atomic Energy Commission, Attiki, Grčija

Od 8. 12. do 14. 12. 2010 je bila na obisku dr. Ines Krajcar Bronić, Institut Rudjer Bošković, Zagreb, Hrvaška. Obisk je potekal v okviru bilateralnega projekta BI-HR/09-10-032 (Izotopska sestava padavin).

Odsek za komunikacijske sisteme (E-6)

Od 1. 12. do 3. 12. 2010 je bil na delovnem obisku Ivan Tomašić, Institut Ruđer Bošković, Zagreb, Hrvaška.

Od 16. 11. do 18. 11. 2010 je bil na obisku Hugo Furtado, MPŠ, Ljubljana. Obisk je bil namenjen pregledu doktorske disertacije v okviru mentorstva prof. dr. Romana Trobca pri doktoratu na MPŠ.

Odsek za reaktorsko tehniko (R-4)

V Novicah IJS objavljamo le tiste obiske, ki so vneseni v bazo podatkov (<http://www.ijs.si/ijs/obiski>). S tem lahko zagotavljamo večjo ažurnost, pravilnost in zanesljivost objav.

Dne 3. 12. 2010 je bil obisku Nicolas Gary, Institut Catholique d'Arts et Metiers (ICAM), Nantes, Francija. Obisk je bil namenjen sestanku z doc. dr. Ivanom Kljenakom, mentorjem Alexandra Vigouroux, ki je na R-4 na poletni študentski praksi.

Od 16. 7. do 30. 11. 2010 je bil na obisku Anthony James Cornewell, Universtiy of Parramatta, Avstralija. Gost je bil na izmenjavi študentskih praks preko IAESTE, Ljubljana.

ODPRTJE RAZSTAVE MILANA GOLOBA: OSNOVNA TEORIJA MOJE ŽENE

PONEDELJEK, 4. OKTOBER 2010, OB 18. URI

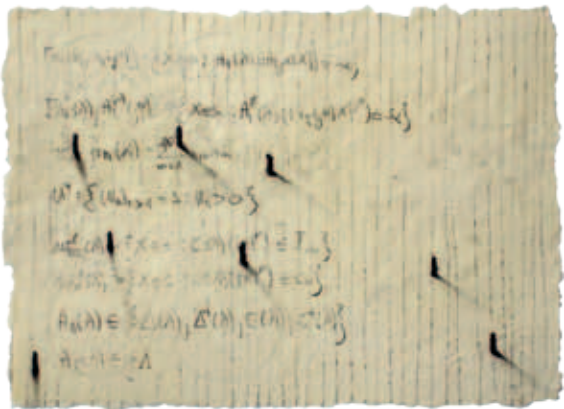
Matematični formalizmi in vizualno razmišljanje ob Golobovi osnovni teoriji

Pisava in matematični znak sta kot brat in sestra: če pisava reproducira glas in misel v znak ter se je razvila iz slike, tako da je zaobjela (prepoznala) obliko iz narave, da bi lahko izrazila mentalne abstraktne predstave, potem ima identično vlogo zapis matematičnih znakov: reprezentira in ohrani aksiome in teoreme. Slika in grafizem, ki postaneta pisava in zapis matematičnih formul, sta hkrati mentalna predstava in vizualizacija razmišljanja. Fiksirati mišljenje v simbolih pomeni potegniti črto, narediti znak, čeprav so prvi grafizmi izražali tudi ritme (gibanje) in ne le oblike (morda celo prej kot oblike), vsekakor pa je govorica znakov simbolični prenos, in ne le posnetek dejanskosti. Govorica znakov pušča veliko odtenkov: branja, razumevanja in čustvovanja, najsi gre za vsakdanji, umetniški ali znanstveni zapis. Pesnik Guillaume Appolinaire je svoje pesmi zapisal tako, da jim je dal tudi posebno formo in s tem poudaril razmerja med besedami (pisava je manifestacija besed), glasom in vizualizacijo. To pa so tudi razmerja med meta jeziki, o katerih govori Milan Golob: načine branja in zapisovanja opre-

deli v manifestu, kjer pojasni cikel risb z naslovom Osnovna teorija moje žene ali zgolj – Natalija. S tem je poudaril osebno ikonografijo likovne stvaritve, s poimenovanjem cikla Osnovna teorija jim je pridal še vlogo civilizacijskega palimpsesta.

Golob je povezal različna znanja ter izkušnje in ustvaril prepričljiva likovna dela, risbe na ročno izdelanem papirju. Temeljnik deluje s svojo teksturo, na katero učinkuje gramatura, vpojnost in tudi prosojnost, kot prostorsko odrivalo, ki ga avtor razčleni z navpičnimi ali vodoravnimi črtami, kamor potem preslika in prepíše matematične formalizme. Gre za spontan zapis virtuoz, ki podobno samodejno in suvereno riše aksiome in teoreme, kot drsijo pianistovi prsti po klaviaturah. V mislih glasbenika odzvanja partitura, mislec – risar pa vizualizira zavestno in nezavestno videne podobe in znake, ki so vsi meta govorica. Gre za strukturo vzgibov zavednega (vedenja) in nezavednega, ki jih slika – risba opredmeti. Navsezadnje so pomembne tudi ročne spretnosti, kaligrafija. Golob strastno zapisuje formule, ki jih večina ne razume, pa

se kljub temu trudimo razpoznati zapisano. Podobno kot ne moremo razvozlati npr. hieroglifov, kitajskih in arabskih pismenk ali glagolice ter drugih pisav, ker se jih nismo naučili in lahko občudujemo le njihovo grafično dovršenost in skrivnostno pomenljivost, iz

istega razloga ne moremo razumeti matematičnih zapisov. Navdušijo pa nas z ritmi, ideogrami, v njih celo upogledamo fiksacijo manter.

V pokrajino (ne)pomenljivih in sugestivnih znakov pa je avtor vnesel sledi zapisa, ki bi lahko bile figure s poudarjeno senco; podobne so menhirjem. Pravijo, da med dušo in kamnom obstaja tesno razmerje: kamen in človek predstavljata dvojno gibanje: navzdol in navzgor. V svoji dvojnosti so figure – menhirji statični, njihova senca pa je prostorski in časovni označevalec. V tej smeri bi mogli iskati Golobovo nadgradnjo t. i. pokrajine sugestivnih znakov. Avtor je iluzijo tretje dimenzije dosegel z brisanjem konturne (uporaba radirke) in premišljenim dodajanjem

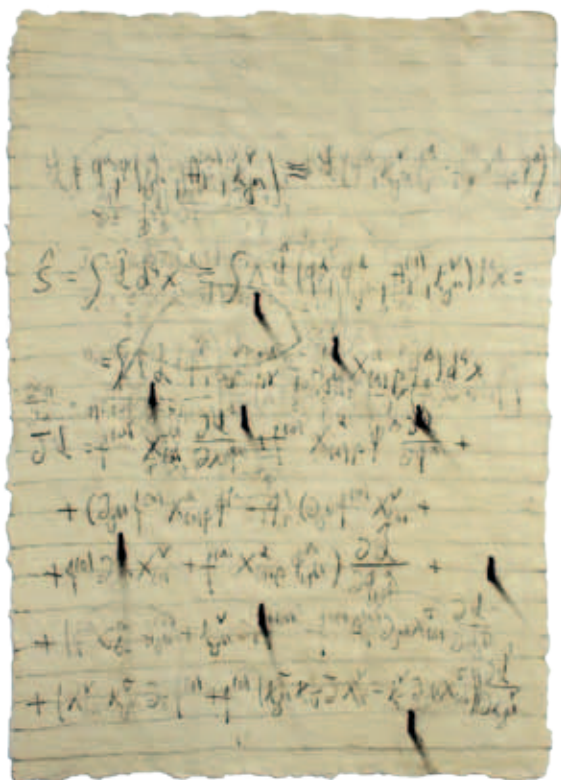
krožnice. Le-ta je lahko tudi znak pečata (s tem poudari simbol skrivnostnega), kar pomeni zavezo pripadnosti. V Visoki pesmi pravi nevesta ženinu:

»Deni me kakor pečat na svoje srce / kakor pečat na svojo roko! / Zakaj močna kakor smrt je ljubezen ...» Čiste oblike in prava kompozicijska razmerja pa niso prijetna le estetskim čutom, bolj se nas dotakne njihova duhovna vsebina. Iz teh vzgibov so nastale Golobove risbe. Čar »klasičnih« tehnologij, kot je risba, je prehajanje med snovjo, njeno haptično realnostjo, iluzijo in pristnimi čutno-čustvenimi vtisi. Te subtilne in sublimne zapise duše v nežni tonaliteti papirja in pisala pa je avtor poudaril z rdečimi paspartuji, kot bi hotel z rdečo barvo risbam dodati še več krvi. Rdeča barva je barva duše, libida in srca.

Vse troje se združuje v ljubezni. Misterij Ljubezni bi z avtorjevo poetiko lahko pomagala pojasniti prav simbolična osnovna teorija avtorjeve žene, kajti avtor v manifestu poudari, da so naslovi zelo pomembni. Računa na odziv gledalcev, tistih, ki jim matematični formalizmi niso blizu, so pa likovno senzibilni, in tudi tistih, ki obvladajo (vsaj v segmentih) zapletene sodobne fizikalne teorije in bodo prek znanost ugledali lepoto oblik, grafizmov in tenkočutnih tonaliteta risala (pisala), ki ga še posebej mehča (zavija v skrivnost) avtorjev poseg z radirko.

Premišljevanje, odkrivanje in izsledki o misteriju življenja in Ljubezni na način avtorjevega pristnega izražanja v likovnem (vizualnem) mediju s klasičnimi tehnikami, kot so risba, olje na platno in fotografija, kakor tudi s sredstvom človekove najbolj razširjene kulturne danosti – pisave in s sredstvi, ki so plod znanstvenih dosežkov naravoslovnih ved – v matematiki in fiziki, so se napovedovali v Golobovem opusu že v letu 2006 v ciklu slik *Moje prijateljice* (slike) in *Natalija* (risbe). Golob je povezal slike kot psihične opne, kamor je vtikal lik kroga in s

tem aludir na večnost, ter fotografije, ki kot ujeti trenutki posredujejo vedenje o resničnih dogodkih. V risbah – Natalija pa je izrisal zagonetno matematično uganko kot »fizikalno formulo ljubezni«. Vse to moremo imeti za Golobove intimne domislice, za njegovo osebno ikonografijo, vendarle pa nas slike in risbe nagovorijo tako neposredno in pošteno, četudi se moramo branja privaditi in postati »odprti gledalec«, kot je ob razstavi Kraljice noči zapisal kritik V. P. Štefanec, da bi mogli uzreti večplastnost in sestaviti (razumeti) sporočilo Golobovega opusa.

Milena Zlatar

Milan Golob

Rodil se je 16. februarja leta 1963 v Ljubljani. Leta 1987 je diplomiral na Oddelku za fiziko na Fakulteti za matematiko in fiziko v Ljubljani, študiral je umetnostno zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani (1987/88) ter slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1993. Leta 1992 je prejel Študentsko Prešernovo nagrado za slikarstvo. Bil je Zoisov štipendist, leta 2003 je prejel štipendijo Pollock-Krasner Foundation Grant v ZDA, leta 2005 je bil nominiran za nagrado Henkel Art Award na Dunaju, leta 2007 pa mu je Ministrstvo za kulturo RS podelilo delovno štipendijo, istega leta so mu tudi omogočili bivanje v rezidenci v Berlinu. V obdobju 1995–2000 je bil urednik revije za likovno umetnost Likovne besede.

Velikokrat je samostojno in skupinsko razstavljal tako doma kot v tujini.

ODPRTJE FOTOGRAFSKE RAZSTAVE JANEZA KOROŠINA: GRAFITI NA METELKOVI

PONEDELJEK, 25. OKTOBER 2010, OB 18. URI

Strastno, čustveno in estetsko

Takoj na začetku se postavlja vprašanje, o čem naj teče beseda pri sedANJI razstavi fotografij Janeza Korošina: o intuitivnih fotografijah v domačem okolju, ki so ga pripeljale med vrhunske mojstre slovenske fotografije, ali o zadnjem desetletju ustvarjanja umetniških fotografij, ki predstavljajo grafite, ali o grafutih in o pomembnosti teh zapisov na stene, ali

o njihovi spornosti, na kar mnogi tudi opozarjajo. Ali le o fotografiji, ki to umetnost kažejo? Nesporno je, da izbrani motivi njegovih fotografij ohranjajo značilnosti časa in kraja: kar mu je nekoč ponujala koroška pokrajina, mu zadnje desetletje daje Metelkova mesto – neusahljivi vir za ustvarjanje.

Janez Korošin je kot pripadnik klasične fotografije in od nekdanj iskalec lastnega prepoznavnega izraza s svojim ustvarjanjem začel sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja. V svojem obsežnem, tehnično in tematsko samosvojem opusu se je posvečal različnim formalnim in motivnim elementom ter nihal med čisto dokumentarnostjo in avtorsko navdihnjeno poetiko. Veliko je fotografiral pokrajino, ustvaril cele cikle miniatur, samostojno razstavljal, pošiljal črno-bele fotografije in diapozitive na natečaje in skupinske razstave, od nekdanj ga je zanimala camera obscura, novi pogledi. Tematika minevanja in smrti, ki navdihuje umetnike že v vsej zgodovini človeštva, je tudi Korošina vedno privlačila. Tovrstne fotografije, pri katerih ni uporabljal le ene likovne sheme, temveč je sledil sočasnim tokovom, značilnim za razvoj slovenske fotografije v minulih desetletjih, so subjektivna drama njegovega osebnega doživetja sveta. Lanskoletna jubilejna razstava Izginjanja v Galeriji Photon se je osredinila na pregled njegovega delovanja, ki kaže motiviko spreminjajoče se žive in nežive narave oziroma njeno minljivost.

V zadnjem ciklu umetniških fotografij predstavlja Korošin značilno ozračje Metelkove mesta, v središču zanimanja so izrazito žive barvne fotografije, kot bi mojster hotel nadomestiti pomanjkanje barv v leta nastajajočih serijah melanholičnih in mračnih črno-belih fotografij. V zvezi z grafiti so bile že opravljene številne analize. Po tematiki in odnosu do sveta ločimo več različnih tipov (glasbeni, humoristični, avtomobilistični, nacionalni, politično-ideološki, religiozni, športno-navijaški in teritorialni grafiti, grafiti v zvezi s šolo, z alkoholom in opojnimi sredstvi, vezani na skupino, na nasilje, na prijateljstvo, na

ljubezen, na seks ...). Izhodišče Korošinove sedanje fotografske zgodbe je ekspresivnost, a ne ekspresivnost, ki bi držala zrcalo svetu in družbenim odnosom, temveč individualizirana ekspresivnost, utemeljena zgolj v njegovih osebnih zgodbah.

Prelom v vizualni umetnosti se je zgodil v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je slikarstvo odzvalo predvsem na digitalizacijo podob in so podobe spremenile celo v tem času najbolj upoštevano abstraktno sliko. Sredi devetdesetih let so sliko razumeli kot zaslon, ker je prevzela formalni videz elektronsko in tehnološko posredovane podobe. Ob prelomu tisočletja je postala zanimiva zaradi odziva na poplavo medijskih podob in raziskovanja značilnosti novih medijev, v katerih so se te podobe pojavljale. Grafiti so po definiciji produkt sodobne urbane umetnosti in spadajo med oblike javnega komuniciranja. Sodobno grafitarstvo se je razvilo pred več kot štiridesetimi leti, in sicer prelomnega in

uporniškega leta 1968 v podzemlju newyorške železnice. Pri nas so postali grafiti aktualni v času demokratičnih sprememb v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. V družbi, ki je postala demokratična, pa so se politična sporočila izpela in nastala je potreba po

estetskih izboljšavah. Seveda ni vsak grafit umetnost, mnoge napise po stenah in hišah v mestu bi lahko označili kot vandalizem, pravi grafitarji se po urbanih naseljih z veliko domišljije trudijo ustvariti estetska umetniška sporočila. Grafitarji na Metelkovi navadno slikajo avtohtone organizme, ki ne potrebujejo predzgodbe, saj med znanim domačim občinstvom Metelkove mesta živijo svoje avtonomno življenje. Izbor Korošinih tam fotografiranih grafitov kaže, kako se tudi tovrstno slikanje odziva na pojmovanje vizualnega v današnjem trenutku.

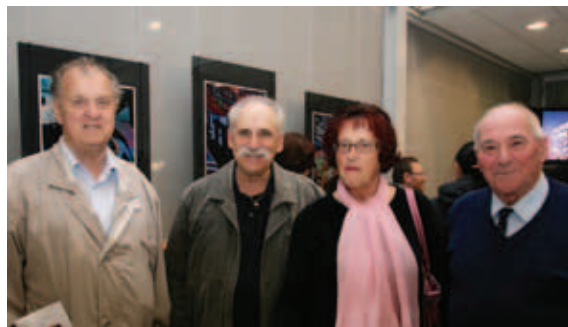
Ko se z očmi gibljemo po teh Korošinih fotografijah, iščemo zgodbo. Opazujemo sledove slikarskih postopkov na grafitih, se izgublamo v meandrih barv, se ustavljamo ob bolj ali manj grobih potezah ogromnih živobarvnih obrazov, zadržimo ob presenetljivih napisih, ki jih fotograf med izslikanimi objekti in prizori lovi po stenah, in iščemo foto-

grafovo vizualno poetično sporočilo. Opazujemo, kako lovi značilnosti podob na stenah, ustvarjenih z najbolj priljubljenimi materiali grafitarjev, in kako spreji in barve, predvsem rdeča in črna, včasih pa tudi oglje, kreda, flomastri in kemični svinčniki dominirajo v njegovih fotografijah kot prave slike. Ni več bistveno, kaj je resnična slika in kaj fotografija, fascinira nas podoba pred nami. Janez Korošin s ciklusom Grafiti na Metelkovi pripoveduje iracionalno zgodbo navadnih prostorov in krajev, lastnih hotenj, videnj in občutij. Živahne kompozicije grafitov, ki jih na izbranih motivih le tu in tam zmoti človeško

telo ali del značilnega okolja, dajejo fotografijam tisto osebno izpovedno moč, ki se v tem njegovem kontinuirano nastajajočem opusu – ki sočasno tudi dokumentira pogosto zaradi preslikav že izginule grafitne poslikave – pojavlja kot nepogrešljiva stalnica.

Grafiti nimajo sublimnih elementov v klasičnem smislu, niso kot pri Rothkeju iskanje transcendence (boga). So mnogo bolj zemeljski, primarno človeški, največkrat ustvarjeni z jasnim sporočilom, strastno in čustveno, odkrito in odprto. Na ogled nam po-

stavljajo ranljive dele svoje duše, najbolj pomembno pa je, da Korošin v vsakem izmed grafitov najde najprimernejši fotografski izrez. In s tem izraz. Intuicija in fotografsko znanje sta se v njegovih fotografijah spojila v izvirne podobe. S svojo mojstrsko obdelavo so nekdanji motivi Janeza Korošina dajali občutje patine in arhaičnosti, sedanji – v zadnjih ga vedno bolj zanima tudi človek v odnosu do grafitov – privlačijo s svojo svežino. Izbor fotografij v novih konceptualnih okvirih je tako skoraj desetletje trajajoča in še ne končana osebnoizpovedna zgodba, niz avtorjeve aktualne vizualne poetike.

Tatjana Pregl Kobe

Janez Korošin

Rodil se je 12. avgusta 1935 v Ljubljani. S fotografijo se je začel ukvarjati v Fotoklubu Ravne na Koroškem pri sedemnajstih letih pod mentorstvom Francija Kamnika. Zaposlen je bil kot kemijski tehnik v Železarni Ravne. Po odsluženem vojaškem roku se je zaposlil v Ljubljani na Institutu »Jožef Stefan«, kjer je v laboratoriju za optično spektroskopijo delal do upokojitve. Tam je spoznal Marjana Smerketa, ki ga je vpeljal v razstavno fotografsko dejavnost. Njegov sošolec Vladimir Furlan mu je veliko pomagal in svetoval pri tehnični obdelavi filmov, prav tako je leta 1966 po njegovi zaslugi postal član Fotokluba Ljubljana, kasneje preimenovanega v fotoklub Šolt, član katerega je ostal vse do njegove ukinitve v devetdesetih letih

prejšnjega stoletja. Leta 1997 je bil sprejet v Društvo fotografov Slovenije. V svojem dolgoletnem delovanju je prejel vrsto priznanj in nagrad: leta 1973 mu je Zveza fotografov Jugoslavije podelila naslov kandidat mojster fotografije, leta 1975 ga je Mednarodna zveza fotografske umetnosti FIAP (Federation Internationale de l'art Photographique) počastila z nazivom artista FIAP. Leta 1977 mu je Fotozveza Jugoslavije podelila naziv mojster fotografije, leta 1995 je postal član Kabineta slovenske fotografije pri Gorenjskem muzeju v Kranju. Leta 1996 ga je Fotografske zveze Slovenije nagradila s priznanjem Janeza Puharja za življenjsko delo v fotografiji, ob koncu leta 2000 pa je po zaslugi Mednarodne zveze FIAP prejel naslov ekselencja FIAP. Samostojno je razstavljal več kot tridesetkrat, sodeloval je na okoli 350 skupinskih razstavah, za svoja dela pa prejel 95 diplom, pohval in nagrad. Živi in ustvarja v Ljubljani.

ODPRTJE RAZSTAVE LUČKE ŠIČAROV: IstoWetno

PONEDELJEK, 22. NOVEMBER 2010, OB 18. URI

Stilizirane oblike votlih ženskih torzov

Razstava z naslovom IstoWetno pomeni keramičarki Lučki Šičarov, ki spada med izrazito samosvoje ustvarjalce v slovenskem likovnem prostoru in širše, nadaljevanje izraznih možnosti keramike. Na tem posebnem umetniškem področju deluje kot ustvarjalka uporabne keramike in sočasno kot pripovedovalka zgodb, ki jih ne podaja z besedami, jih ne slika in ne uprizarja z gibljivimi slikami, temveč jih gnete. Vedno intenzivno uresničuje tematiko, ki je trenutno v centru njene pozornosti. Za njo je dvajset let iskanja lepega, izvirnega in ustvarjalnega gnetenja zgodb z željo, da predmeti, ki jih izbira za svoje sporočilo, najdejo prostor ne le na policah domovanj, ampak tudi v srcih ljudi, ki v njih živijo.

V zadnjih treh ciklih imajo njena v glini ustvarjena dela izhodišče v figuraliki, prek katere Šičarova avtorsko vstopa v različne pomensko naravnane instalacije. Pri tem je prava samohodka, ki se ne ozira pretirano na aktualnost likovne scene, ta njena drža pa je le odsev njene neuklonljivosti ob vsiljevanju zanjo preozkih družbenih norm. Kot filozofinjo jo v ustvarjanju keramičnih skulptur zanima ženska in njeno mesto v družbi. V tem kontekstu zlahka pomislimo na zgodovinsko presenetljivo delo Podrejenost žensk britanskega filozofa Johna Stuarta Milla, saj je

bil prvi filozof, ki je po dolgem obdobju odrinjenosti ideje o enakosti žensk od Epikurjeve smrti do 18. stoletja in vrenja liberalnih idej v času francoske

revolucije zagovarjal enakost med spoloma. Pred tem obdobjem sta bila edina filozofa, ki sta načela temo spolne enakosti, Platon, ki je trdil, da bi morali deklice vzgajati enako kakor dečke, ter Epikur, ki je prav tako kakor Mill zahteval enakost za ženske. A sporo-

čila keramičnih skulptur Lučke Šičarov so prioritete, ki jih kot filozofinja in keramičarka postavlja daleč pred kakršno koli podrejenost. Osebna svoboda, ki si jo pri svojem delu dovoli, vodi k ustvarjalni sproščenosti, misel in ročna veščina pa skupaj v neizmerno ustvarjalno iskrenost: tako s svojimi keramičnimi izdelki pojasnjuje in razkriva ženske skrivnosti. V tretji, ženski posvečeni razstavi nenavadnih keramičnih izdelkov – kot so keramične torbice, klobuki, korzeti, spodnje perilo ... – prikazuje, kaj ženska prikriva z oblačilom, kaj s pogledom, kaj skriva v torbici in ponuja svoj pogled na zastavljeno vprašanje o tem, kaj ženska pravzaprav hoče. Pri tem nadaljuje iskanje odgovora na Freudovo vprašanje, »kako ženska nastane oziroma kaj jo naredi žensko«.

Nastanek psihoanalize je pomenil revolucijo v mišljenju, etiki, odnosu do religije, politike, znanosti. Srečanje s Freudovo in nato Lacanovo psihoanalizo je za večino sodobnih tokov v filozofiji priložnost za lastno prenovo in kritični premislek lastne zgodovine. Tudi za Šičarovo, ki je danes z mislijo znova pri diplomskih besedilih lakanovske teoretske psihoanalize in hodi po znakovni prečni črti med označevalcem in označenim. V tem smislu vidi svoje izdelke kot označevalce za nekoga in ne označevalce nečesa. Kot označevalce za druge, ki o naši želji ne vedo nič več kot mi sami. Keramične izdelke, ki imajo v sebi tisto nekaj več, kar nenehno kroži med vidnim in nevidnim, kar je ves čas navzoče med gnetenjem in zgodbami, med glino in besedami.

Pri oblikovanju gline Lučko Šičarov ne zanima toliko tehnologija kot predvsem forma, ki pripoveduje vsebino. Izhodišče njenega keramičnega oblikovanja

predstavlja svet ženske intimne, prikazane v smiselno stiliziranih oblikah votlih torzov z različnimi detajli, ki dobijo svojo pravo podobo šele skupaj z odsevom v ogledalu. Ob korzetih razstavljeno ogledalo ustvarja proces, ki naj bi »praznino« korzeta kot ženskega torza oziroma skulpture zapolnil: ogledalo, z detajli, ki razkrivajo povezanost z ženskim torzom pred njim, deluje kot istovetenje (istovetnost = identičnost, enakost; filoz. dialektična istovetnost, ki vključuje

notranja nasprotja, zaradi česar ne more nič ostati trajno enako samo sebi. Vir: Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1997). Njena trilogija je ikonografsko povezana s problemom ženske v sodobni družbi. Z njeno samopodobo. Ob keramičnih korzetih uporabljeno ogledalo je posrednik med podobo in samopodobo, oboje skupaj pa v domišljenih instalacijah deluje kot hibridni objekt, ki nagovarja tako žensko kot moško občinstvo.

Pogled skozi prazno obliko, skozi keramično okleščeno prisposodbo ženske se v ogledalu razkrije kot subjektivni pogled, odnos gledalca se poosebi – ženska se vidi skozi stilizirano votlo podobo ženske, moški se

vidi skozi žensko. Skozi njeno prisposodobno. Brez moškega pogleda razstava ne bi bila istovetna. Šičarova z dvanajstimi tako razstavljenimi hibridnimi objekti kaže ne le, kaj se dogaja z ženskami, temveč tudi (ali predvsem), kaj se dogaja z moškimi, ko hkrati s svojo podobo v ogledalu prepoznajo žensko (skulpturo) od

strani, od zadaj, od spredaj: prav zaradi tega moškega pogleda pa je Šičarova dala razstavi naslov IstoWetno.

Posebno skrb Šičarova namenja naslavljanju svojih razstav, ki imajo vedno svojo filozofsko začrtano vsebino. Tokratna razstava IstoWetno pomeni nadaljevanje prejšnjega cikla treh razstav, kjer je v ospredju ženska: s ciklom dvanajstih (po)barvanih in s kiparskimi posegi kako drugače izoblikovanih glinenih korzetov, ki s svojimi pomensko izdelanimi oblačili nakazujejo različne tipe žensk, avtorica začena novo trilogijo. Tokrat je ženska navzoča po formi, zaradi forme in skozi formo, določa pa jo pogled moškega skozi ogledalo. V pripravi je naslednji del trilogije, kjer bodo osnovno vlogo prevzele krone, pri katerih spol ni pomemben – nosijo jih tako ženske kot moški. Zadnji del trilogije predvideva na različne načine navzoč (metafizičen, spiritualen, eteričen ...) in v kontekstu razstavljenih eksponatov prevladujoč element svetlobe z jasnim sporočilom. Svetloba je življenje.

Generična matrica, ki ji keramičarka in filozofinja Lučka Šičarov v svojem opusu sledi, je po eni strani odvisna od obče civilizacijskih parametrov, po drugi pa njen domišljjski potencial izvira iz filozofskih poljan. Predvsem pomembna je intenzivnost njegove sporočila, ne glede na to, od kod izvira – iz neposrednega stika, iz literature, filma ali iz filozofije ... Samostojni keramični izdelki ali v pripoved sestavljene instalacije praviloma učinkujejo – na osnovi zgoščene zgnetene keramične pripovedi – kot nekakšni koncentradi osebnih filozofskih razmišljanj,

istočasno pa se vsebinsko vselej vežejo na avtoričina osebna doživetja.

Tatjana Pregl Kobe

Lučka Šičarov (rojena Dražumerič)

Rodila se je 26. septembra 1958 v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je leta 1984 končala visokošolski študij filozofije in sociologije z diplomom iz estetike (Strukturalizem in fenomenologija v estetiki) pri prof. Franetu Jermanu. Ob delu je leta 1988 diplomirala na Pedagoški akademiji v Ljubljani pri prof. Pavlu Zgagi na temo Šola kot ideološki

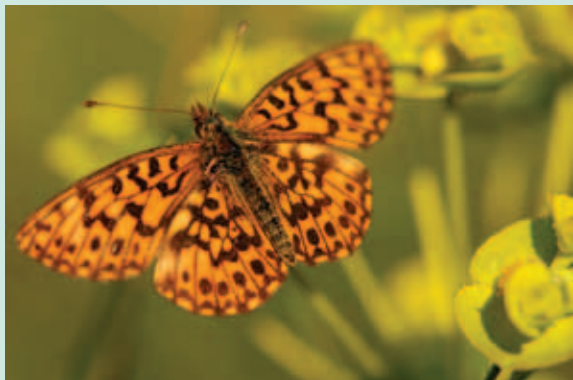

aparatus države. Od leta 1996 poučuje keramiko prek izobraževalnih institucij (Društvo Lipa – Univerza za tretje življenjsko obdobje, Domžale, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti v Ljubljani). Redno se udeležuje skupinskih razstav doma in v tujini.

Samostojne razstave: 1990 – SDK, Novo mesto; 1996 – CEK Ekonomska fakulteta, Ljubljana; 1998 – »Lenin v Varšavi«, Galerija Commerce, Ljubljana; 2003 – Delo meseca – keramičen kaktus, Cerkev Marije Snežne, Piran; 2004 – »Čuvaj plaže v zimskem obdobju«, Magušarjeva hiša, Radovljica; 2005 – »Živalski paradiz«, Paviljon Dolsko; »TorbEros« /keramične torbice/, Galerija Loterije Slovenije, Ljubljana; 2007 – »Nenavadne zgodbe, humor in ravnotežje«, Poslovni center Hit paviljon, Nova Gorica; 2008 – »Lom valov«, Meduza II, »Delo meseca«, Piran; 2009 – »Torbica za mojo drago«, Šivčeva hiša, Radovljica; 2010 – »Oblečena in posladkana«, Etno galerija Desetnica, Kranj. Od leta 2005 ima status oblikovalke. Živi in ustvarja v Ljubljani.

Mali tratar (*Clossiana dia*)

Metulje iz družine pisančkov (Nymphalidae) smo z malim koprivarjem in gospico že začeli spoznavati, nadaljujemo pa z malim tratarjem.

Ta metulj, ki čez krila meri okoli 3 cm, leta tako po suhih kot vlažnih travnatih in grmovnatih območjih ter po cvetočih jasah v redkih gozdičih. Samice odlagajo jajčeca na različne vrste vijolic, s katerimi se gosenice hranijo. Ob prihodu hladnih dni se na pol odrasle gosenice zavlečejo v zavetje suhih rastlin tik ob tleh in prezimijo.

Vsako leto se od poznega aprila do začetka septembra v dveh ali treh generacijah iz bub izležejo odrasli metulji.

Najlaže jih bomo spoznali med počitkom, ko kažejo čudovito spodnjo stran svojih kril, saj takrat njihova široka zadnja krila štrlijo nad sprednja. Tudi skoraj pravokotni zunanji zgornji kot zadnjih kril je za to vrsto značilen. Spodaj vrsta očesastih peg ob zunanjem robu zadnjih kril leži na podlagi vijoličnih odtentkov, ob njih pa je še vrsta robnih srebrnkastih peg, ki so lahko zelo majhne. Velike lise s srebrnim sijajem v notranjosti spodnje strani zadnjih kril so jasno črno obrobljene. Zgornja stran kril je pri tej vrsti izrazito kontrastna, vzorec črnih lis in peg na temno oranžni podlagi pa je podoben vzorcu na krilih drugih tratarjev.

Jošt Stergaršek

Viri:

Collins Butterfly Guide, Tom Tolman & Richard Lewington, HarperCollins Publishers, 2008

Metulji Notranjske in Primorske, Slavko Polak, Notranjski muzej – Postojna, Notranjski regijski park - Cerknica, 2009